

93. ΟΙ ΤΕΣΣΕΡΕΣ ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΕΤΕΣ

Αρετές, (<αγαρίσκειν), είναι οι ικανότητες προσαρμογής και εναρμόνισης με τις δυσχέρειες και τα προσωπικά μας ελαττώματα . Συνιστούν τα βασικά στοιχεία δόμησης της ανθρώπινης προσωπικότητας. Αποκτούνται κυρίως με **την έξη**, ύστερα από συνεχή πρακτική άσκηση. Κάθε αρετή συνιστά μια **αξιογόνο αλήθεια**, η οποία καθιστά εφικτή τη γεφύρωση, μέσω των αξιών, των αναγκών με τα αγαθά. Είναι δυνατόν να πούμε ότι είναι **άπειρες** ήτοι όσες και τα αντίστοιχα **ελαττώματά μας τα οποία θεραπεύουν!** Αποκτώνται **κατά βάση με την Παιδεία και Αγωγή, τόσο στην νεαρή μας ηλικία, αλλά και δια βίου ανδραγωγίας και αυτοπραγμάτωσής μας.**

Κυριότερες αρετές: Οι Αρχαίοι Έλληνες , οι οποίοι είχαν επενδύσει την όλη προσπάθεια της Παιδείας αποκλειστικά επάνω στο **είναι του ανθρώπου**, ως **πρόσωπο**, είχαν επικεντρώσει την όλη προσπάθεια σε **τέσσερες** θεμελιώδεις αρετές: στη **φρόνηση**, την **σωφροσύνη**(εγκράτεια), την **ευψυχία**(θάρρος) και τη **δικαιοσύνη**, τις οποίες καλλιεργούσαν ολιστικά και όχι μεμονωμένα.

Φρόνηση: Συνιστά τη **δύναμη προσέγγισης της πραγματικότητας** (τακτ της κρίσεως). Η θεμελιώδης αρετή της προσέγγισης της αλήθειας προϋποθέτει τις ικανότητες **της αυτογνωσίας, της αυτοπεποίθησης και αυτοεκτίμησης** κλπ. που ερείδονται στη **χρυσή τομή. Ξεπερνά την απλή γραμμική σχέση των γεγονότων.** Συνιστά **τέχνη**, που απαιτεί εξάσκηση, διαίσθηση, αγχίνοια και ειλικρίνεια, που **αναδύονται από την όλη προσωπικότητα. Η φρόνηση για τον άνθρωπο είναι ό,τι το ένστικτο για το ζώο και ό,τι η Πρόνοια του Θεού!** Η φρόνηση είναι ο πρώτιστος και σχετικά πιο προσιτός στον άνθρωπο αναβαθμός της σοφίας και του Λόγου. Συνιστά το βασικότερο **πρόταγμα της εποχής μας του μέλλοντός μας και των παιδιών μας.** Οφείλουμε να επιδιώκουμε τη βέλτιστη λύση που σημαίνει να κινούμαστε όσο το δυνατόν εγγύτερα της **χρυσής αναλογίας** μέσα στο ολογραμμικό πλαίσιο της πραγματικότητας. Εκεί όπου **προσεγγίζεται ο Λόγος** καλύτερα. Μια **εξισορρόπηση των αντιθέσεων** στο πλαίσιο της χρυσής αναλογίας. Στον **χρυσό (θεϊκό) Λόγο!** Που συνιστά την οικονομικότερη σύνθεση γιατί παράγει το μεγαλύτερο έργο με την μικρότερη κατανάλωση ενέργειας και **δημιουργεί συνθήκες ιδανικής αρτίωσης μορφής και ουσίας.** Κάθε **διαρκές πρόταγμα** της ζωής μας, πρέπει να αναζητείται στη **χρυσή τομή που δίνει βέλτιστη λύση.**

Εγκράτεια- σωφροσύνη: Η σωφροσύνη έχει να κάνει με την **τέχνη της απόλαυσης.** Μια επεξεργασία αγωγής της ζωής μας. Δεν αποσκοπεί στην **υπέρβαση των ορίων μας**, αλλά στο **σεβασμό τους.** Αρετή που σχετίζεται με την **ορθοσωφροσύνη. Η φρόνηση στην υπηρεσία της απόλαυσης.** Μιας **καλύτερης απόλαυσης μέσω της συνειδητοποίησης της απόλαυσης** και όχι μέσω του ατέλειωτου πολλαπλασιασμού των αντικειμένων. Ο λαίμαργος, άραγε , χρειάζεται τόσο πολύ φαγητό; Ο μέθυσος τόσο πολύ πιοτό για να ευχαριστηθεί; **Να παίρνουμε τις απολαύσεις απλά, όπως έρχονται και να τις ικανοποιούμε με εύκολο τρόπο χωρίς να ενοχλείται ο οργανισμός μας.**

Το απεριόριστο των επιθυμιών μάς οδηγεί στην έλλειψη, στο ανικανοποίητο και στη **δυστυχία.** Ο σώφρων βάζει όρια στην επιθυμία, όπως και στον φόβο. **Τα όρια τα δικά μας.** Οι ακρατείς, οι ασυγκράτητοι περιφρονούν τα όρια και θέλουν να τα σπάσουν δήθεν για λόγους ανεξαρτησίας και απελευθέρωσης, ενώ γίνονται δέσμιοι της στέρησης του κορεσμού. Γίνονται θλιμμένοι και δυστυχημένοι. «Η υπερβολή είναι η αρρώστια της ηδονής και η εγκράτεια δεν είναι ο καταποντισμός της ηδονής, **αλλά η νοστιμιά της,** αυτή που μας επιτρέπει να γευόμαστε **την πιο εξαίσια γλύκα της απόλαυσης**» (Μονταίνιος). **Η ποιότητα της απόλαυσης είναι πιο ουσιώδης από το έδεσμα.**

Σε μια κοινωνία της μαζικής παραγωγής και της κατανάλωσης, όπως η δική μας, που οι ανάγκες είναι εμπορευματοποιημένες στο έπακρο είναι κατά βάση τεχνητές και διαρκώς αυξανόμενες. Εκτός της ύπαρξης πενίας, ό,τι είναι απαραίτητο είναι, σχετικά, εύκολο να το προμηθευτούμε. Ό,τι δεν είναι απαραίτητο γίνεται επιτακτικό για τεχνητούς λόγους και συνήθως είναι δύσκολο να το προμηθευτούμε, λόγω συνεχώς αυξανόμενων αλλαγών και απαιτήσεων της μόδας αλλά και της παραγωγής.

Μόνον ο σώφρων γνωρίζει να μην επιθυμεί το επιπλέον και το μη απαραίτητο, παρά μόνον, όταν του προσφέρεται. Η σωφροσύνη κάνει εντονότερη την απόλαυση, όταν υπάρχει και την αντικαθιστά, όταν δεν υπάρχει. Η αυτάρκεια, με την έννοια που της πρόσδωσαν οι πρόγονοί μας είναι μια αρετή για όλες τις εποχές, αλλά ακόμη πιο αναγκαία για τους ...«εύκολους καιρούς». Μια αρετή όχι του άκρατου «ηρωισμού» αλλά του **άριστου μέτρου.** Το αντίθετο της υπερβολής. **Έχω αυτάρκεια σημαίνει προσέχω.**

Ευψυχία, θάρρος: Το θάρρος επιβάλλει τον σεβασμό, γι' αυτό αν δεν υπήρχε, τότε η ηθική θα ήταν αδύνατη ή αναποτελεσματική. Ο φόβος είναι εγωιστικός, όπως και η δειλία μάς κλείνει μέσα στο εγώ! Το θάρρος μάς απομακρύνει από το εγώ και γινόμαστε **πιο αγνοί και πιο δίκαιοι!** Οι Αρχαίοι Έλληνες θεωρούσαν το θάρρος = ανδρεία, ένδειξη αρρενωπότητας.

Το θάρρος, ως αρετή δεν είναι απουσία του φόβου: είναι η ικανότητα υπέρβασης του φόβου, όταν υπάρχει. Είναι το ψυχικό σθένος, η ευψυχία μπροστά στον κίνδυνο. Δεν είναι το πάθος των σκληρών, αλλά το θάρρος των πράων και των ηρώων! Είναι η αναγκαία συνθήκη κάθε αρετής. Όλες οι αρετές απαιτούν τόλμη ψυχής, άλλως θα είναι θεωρητικές μόνον. Αλλά κάθε αρετή σημαίνει, οπωσδήποτε πράξη. Η φρόνηση και κάθε αρετή είναι θάρρος! Όλες οι αρετές απαιτούν μια προσπάθεια και τεράστια ψυχική δύναμη! Ακόμη και η αγάπη απαιτεί δύναμη ψυχής!

Δικαιοσύνη: Το Δίκαιο αρχίζει να υπάρχει μαζί με την πολιτικά οργανωμένη κοινωνία. Ακολουθεί τα ήθη και τα έθιμα ως στοιχεία συνοχής της κοινωνίας.

Το έθιμο είναι η πρώτη ιστορικά πειθαρχημένη μορφή Κοινωνίας με κανόνες ζωής. Ένας κώδικας ζωής που δεν είναι υποχρεωτικά μόνο γραπτός, αλλά και προφορικός. Τη ρυθμιστική κλείδα κρατούν κάποιες σεβάσμιες Προσωπικότητες, όπως ιερείς, άρχοντες, διδάσκαλοι κλπ. που δίνουν τη σωστή πάντα ερμηνεία και το πλήθος υπακούει και υποχρεωτικά τους τηρεί. Μέσα στο έθιμο είναι συσσωρευμένη μία ανθρώπινη εμπειρία που λατρεύεται ως σοφία και διδάσκεται στα παιδιά μας. Κανείς δεν είναι ελεύθερος να τα παραδεχτεί ή όχι. Συνήθως, το κοινωνικό σύνολο αγρυπνάει και με τις κυρώσεις του επιβάλλοντας την παράδοση από γενεά σε γενεά.

Ένα δεύτερο στάδιο συνιστούν οι **θετοί κανόνες που κατά κανόνα είναι γραπτοί κανόνες Δικαίου**, που επιβάλλονται από Προσωπικότητες της Πολιτικής. Καθορίζονται και διατυπώνονται με σαφήνεια, έτσι ώστε οι επιτρεπόμενες πράξεις ή παραλείψεις να διαχωρίζονται από τις απαγορευμένες. Εδώ, πλέον, υπάρχει μια δέσμευση του ατόμου μέσα στο σύνολο, αλλά ταυτόχρονα μεγαλώνει και η ελευθερία του, καθόσον γνωρίζοντας τις δεσμεύσεις κινείται πιο ελεύθερα εκεί και πέρα. Με το Δίκαιο δεν καθορίζονται μόνον οι δεσμεύσεις, αλλά και τα δικαιώματα των μελών της κοινωνίας. Απελευθερώνεται ο άνθρωπος, ως ηθική προσωπικότητα τόσο περισσότερο όσο καθορίζονται με καλύτερη σαφήνεια οι υποχρεώσεις ως προς το σύνολο.

Το Δίκαιο αρχίζει να υπάρχει μαζί με την πολιτικά οργανωμένη κοινωνία. Εδώ ακριβώς αποδεικνύεται η τεράστια σημασία, αλλά και η αδυναμία του Δικαίου! Η δύναμή του, αφού είναι το άλλο πρόσωπο της Πολιτείας. Από την Πολιτεία αρύεται και ασκεί την ισχύ του εξαναγκασμού. Όταν η Πολιτεία καταρρέει τότε και το Δίκαιο καταλύεται.

Κάθε αρετή δεν είναι μια παθητική συμβίωση για κάλυψη μια προσωρινής ανάγκης. Αλλά μια αρμονική σύμφυση για ανάδυση δημιουργικής ενέργειας. Δηλαδή, ανάπτυξη της αρνητικής εντροπίας, της ζωικής δύναμης της ευταξίας. Τη μοναδική δύναμη που αντιμετωπίζει την τάση κατάρρευσης (εντροπίας, αταξίας), από την οποία υποφέρουν όλα τα σύνολα. Και οι κοινωνίες και οι λαοί και τα άτομα. Δεν είναι ένας αναγκαστικός, προσωρινός συμβιβασμός με εσωτερική πρόβλεψη να υπάρξει διάλυση ή εκμετάλλευση του ενός μέρους από το άλλο. Δεν είναι μια απλή συμπαράθεση, συμπαράταξη απέναντι σε έναν εκβιαστικό λόγο, ώστε να πετύχει κάποιος προσωρινά ίδια συμφέροντα σε βάρος του άλλου.

Οι αρετές δεν σταματούν εδώ! Μπορεί να μη θεωρούνται όλες κύριες, αλλά παίζουν ένα τεράστιο ρόλο κατά περίπτωσιν και μάλιστα δεν πρέπει ποτέ να απουσιάζουν, καθόσον συνήθως προκαλείται ένα κενό που δεν καλύπτεται με συνέπεια την ανισορροπία.

Ας μη λησμονούμε ότι όλες οι αρετές είναι συνθέσεις και έχουν ως βασικό κώδικα σύνθεσης τον χρυσό λόγο, την θεϊκή αναλογία. Τότε όλες καθίστανται αρμονικά συμβατές.

Να γιατί διατεινόμαστε ότι η χρυσή τομή συνιστά αξιόγONO αρετή.

Δημήτρης Κ. Μπάκας

12 Ιαν. 2023

